

**ZMENA SÍDLA STÁLEHO ROZHODCOVSKÉHO SÚDU S CIEĽOM
VYHNÚŤ SA ZASTAVENIU PREBIEHAJÚCICH
ROZHODCOVSKÝCH KONANÍ?
RELOCATION OF A PERMANENT ARBITRAL TRIBUNAL
IN ORDER TO AVOID STOPPING ONGOING ARBITRATION
PROCEEDINGS?**

Miloš Levrinc¹

DOI: <https://doi.org/10.24040/pros.13.11.2020.ssp.93-105>

Abstrakt

Podľa intertemporálnych ustanovení uvedených v § 54c zákona č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní (k úpravám účinným od 01.01.2017) stály rozhodcovský súd zriadený podľa doterajších predpisov, ktorého zriaďovateľ nespĺňa podmienky ustanovené týmto zákonom pre zriaďovateľa stáleho rozhodcovského súdu, nemôže po 31. decembri 2016 uskutočňovať rozhodcovské konania podľa tohto zákona a vydávať rozhodcovské rozhodnutia. Príspevok sa venuje osudu rozhodcovských konaní vedených stálym rozhodcovským súdom, ktorého zriaďovateľ nespĺňa podmienky novej právnej úpravy po 31.12.2016, avšak pred nastúpením účinkov novej právnej úpravy zmení sídlo stáleho rozhodcovského súdu, prípadne vykoná zmeny týkajúce sa zriaďovateľa.

Kľúčové slová

Stály rozhodcovský súd. Sídlo rozhodcovského konania. Rozhodcovská zmluva. Zastavenie rozhodcovského konania.

Abstract

According to the intertemporal provisions stated in § 54c of Act no. 244/2002 Z.z. on Arbitration (to adjustments effective from 01.01.2017) a permanent arbitration tribunal established under existing regulations, the founder of which does not meet the conditions established by this Act for the founder of a permanent arbitration tribunal, may not conduct arbitration proceedings under this Act and issue arbitration awards after 31 December 2016. The article deals with fate of arbitration proceedings conducted by a permanent arbitral tribunal, the founder of

¹ Autor príspevku pôsobí od r. 2002 na Právnickej fakulte UMB v Banskej Bystrici, v r. 2008 úspešne ukončil doktorandské štúdium vykonaním dizertačnej skúšky a obhajobou dizertačnej práce na tému- Zmluvy v medzinárodnom obchode. V súčasnosti pôsobí ako odborný asistent na Katedra medzinárodného, európskeho práva a právnej komunikácie.

which does not meet the conditions of the new legislation after 31 December 2016, however, before the effects of the new legislation take effect, it shall change the seat of the permanent arbitral tribunal, or make changes concerning the founder.

Keywords

Permanent arbitration tribunal. Seat of arbitration proceedings. Arbitration agreement. Suspension of arbitration proceedings.

Úvod

Zákonom č. 336/2014 Z. z.² a následne Zákonom č. 125/2016 Z. z.³ boli v Slovenskej republike zásadne zmenené podmienky zriaďovania stálych rozhodcovských súdov, kde doposiaľ značne liberálna úprava, umožňujúca ktorejkoľvek právnickej osobe zriadiť stály rozhodcovský súd, bola nahradená novou právnou úpravou, ktorá umožňuje zriadiť stály rozhodcovský súd iba úzkemu okruhu subjektov, predovšetkým subjektom komorového typu. Uvedené zaiste súvisí s úmyslom zákonodarcu sprísniť kritériá pre zriaďovanie stálych rozhodcovských súdov s ohľadom predovšetkým na kvalitu samotného rozhodcovského konania, ktoré nemôžu garantovať akékoľvek subjekty súkromného práva, ale len úzko špecializované subjekty, s určitým renomé a pripravenosťou zriadiť kvalitnú rozhodcovskú inštitúciu s odborne zdatnou personálnou základňou. Dovtedajšie rozhodcovské konania, vedené stálymi rozhodcovskými súdmi, ktorých zriaďovatelia nespĺňajú uvedené nové zákonné podmienky sa zastavujú, pričom zriaďovateľ je následne v zákonnej lehote povinný zrušiť stály rozhodcovský súd. Článok sa pokúša reagovať na prípadné následky konania niektorých rozhodcovských inštitúcií, resp. ich zriaďovateľov, ktorí v snahe vyhnúť sa likvidačným účinkom novej právnej úpravy pred jej účinnosťou alokujú stály rozhodcovský súd a rozhodcovské konanie z dosahu účinkov právneho poriadku SR. Cieľom tohto článku je zároveň pokúsiť sa analyzovať účinky takéhoto konania s poukazom na platnú právnú úpravu; okrem iného, vzhľadom na určitý časový posun od prijatia novej právnej úpravy, poukázať na vybranú judikatúru reagujúcu na takúto „alokáciu“ stáleho rozhodcovského konania.

² Zákon č. 336/2014 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení zákona č. 371/2004 Z. z. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky a o zmene zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov.

³ Zákon č. 125/2016 Z.z. o niektorých opatreniach súvisiacich s prijatím Civilného sporového poriadku, Civilného mimosporového poriadku a Správneho súdneho poriadku a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Jadro

„Rozhodcovské konanie je inštitútom súkromného práva, v ktorom rozhodcovia ako osoby súkromného práva rozhodujú spory na základe súkromnoprávneho aktu účastníkov konania. Rozhodcom ani rozhodcovským súdom nie je formálne ani materiálne zverený výkon verejnej moci. Nemožno ho charakterizovať ako súd v zmysle čl. 141 Ústavy SR.“⁴

Podľa ustálenej rozhodovacej činnosti Ústavného súdu ČR „charakter rozhodčí činnosti je založený smlouvou delegujúci vůli stran a její výsledek je činností narovnávací ve smyslu § 585 obč. zák. Výsledek pak je kvalifikovanou formou závazku a jako takový je též závazný. Rozhodce nenalézá právo, ale tvoří (eventuálně napevno staví, vyjasňuje, tedy narovnává) závazkový vztah v zastoupení stran. Jeho moc tedy není delegovaná svrchovanou moci státu, ale pochází od soukromé vlastní moci stran určovat si svůj osud, kterou mu svěřily.“⁵

Základom každého rozhodcovského konania je existencia rozhodcovskej zmluvy, ktorou sa strany podriadili právomoci rozhodcovského súdu, nakoľko rozhodcovské konanie je možné začať iba na návrh niektorej zo zmluvných strán. Rozhodcovská zmluva sa môže uzavrieť buď ako osobitná zmluva o tom, že všetky alebo niektoré spory, ktoré medzi stranami vzniknú v určitom zmluvnom alebo inom právnom vzťahu sa rozhodnú v rozhodcovskom konaní, alebo ako rozhodcovská doložka k zmluve, ktorá bola medzi stranami uzavretá a zakladá medzi nimi konkrétny právny vzťah.

Neodmysliteľnou súčasťou akéhokoľvek rozhodcovského konania je rozhodcovský súd, ktorým sa podľa ust. § 7 Zákona č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní (ďalej aj ako „zákon“) rozhodcovským súdom rozumie jediný rozhodca alebo viacerí rozhodcovia. Preto v prípade ak zákon používa pojem rozhodcovský súd je potrebné pod tým rozumieť konkrétneho rozhodcu, konkrétnych rozhodcov, ak pre rozhodovanie sporu boli dojednaní (ustanovení) viacerí rozhodcovia (rozhodcovský senát). Zákon ďalej na inom mieste, v § 12 upravuje postavenie tzv. stáleho rozhodcovského súdu. Z doteraz uvedeného môžeme rozlišovať rozhodcovské súdy *ad hoc* a tzv. stále rozhodcovské súdy.

Aj v prípade stáleho rozhodcovského súdu (inštitucionálnej arbitráže) budeme v konečnom dôsledku hovoriť o konkrétnom rozhodcovi, rozhodcoch zvolených

⁴ Ústavný súd SR, Plz. ÚS 5/2015.

⁵ Ústavný súd ČR, Pl. ÚS 37/98 - Gyárfáš, J., Števček, M., a kol. . Zákon o rozhodcovskom konaní. Komentár. Praha: C.H. BECK, 2016, s. 1.

(ustanovených) na rozhodovanie sporu v súlade s procedurálnymi predpismi stáleho rozhodcovského súdu podľa § 13 a 14, ktoré sú platné v čase začatia rozhodcovského konania pred týmto stálym rozhodcovským súdom, ak sa zmluvné strany nedohodli inak.⁶

I keď z ust. § 12 ods. 4 nepriamo vyplýva oprávnenie stáleho rozhodcovského súdu uskutočňovať rozhodcovské konania a vydávať rozhodcovské rozhodnutia, v konečnom dôsledku tu hovoríme o konkrétnom rozhodcovi, prípadne o rozhodcoch, ktorý bol dojednaný, ustanovený (boli dojednaní, ustanovení) na rozhodovanie konkrétneho sporu zo zoznamu rozhodcov vedeným stálym rozhodcovským súdom, pretože stály rozhodcovský súd nemá právnu subjektivitu, nejde teda o právnickú osobu.⁷ „Stály rozhodcovský súd nie je teda „entitou“, ktorá vedie rozhodcovské konanie a vydáva rozhodcovské rozhodnutia.“⁸ Naproti tomu česká právna úprava rozhodcovského konania ustanovuje: „Strany se mohou dohodnout, že o majetkových sporech mezi nimi, s výjimkou sporů ze smluv, které se spotřebitelem uzavírá podnikatel, sporů vzniklých v souvislosti s výkonem rozhodnutí a incidenčních sporů, k jejichž projednání a rozhodnutí by jinak byla dána pravomoc soudu nebo o nichž to stanoví zvláštní zákon, má rozhodovat jeden nebo více rozhodců anebo stálý rozhodčí soud (rozhodčí smlouva).“⁹

Ako už bolo naznačené v rozhodcovskej praxi možno preto rozlišovať tzv. rozhodcovským konanie ad hoc a inštitucionalizované rozhodcovské konanie, ktoré je upravené v uvedenom ust. § 12 zákona.

Ad hoc rozhodcovské konanie (ad hoc arbitráž) prebieha a je ustanovované (dojednaná) pre konkrétny prípad, nepôsobí nepretržite za účelom uskutočňovania viacerých rozhodcovských konaní. Strany si za účelom rozhodnutia konkrétneho prípadu (sporu) dohodnú jedného alebo niekoľkých rozhodcov, ktorých si sami vyberú, resp. ich menuje stranami určená osoba. Rozhodcovské konanie je viazané ustanoveniami právnych noriem určených pre rozhodcovské konanie na území štátu, kde sa má rozhodcovské konanie uskutočniť (*lex arbitri*). Naopak úlohou stálych rozhodcovských súdov (inštitucionálnych arbitráží) je uskutočňovanie rozhodcovských konaní a vydávanie rozhodcovských rozsudkov nepretržite po splnení zákonom stanovených podmienok. Tu môžeme hovoriť aj o nepretržitej administratívnej podpore stáleho rozhodcovského súdu. V takomto prípade sa strany

⁶ § 12 ods. 5 Zákona č. 244/2002 Z.z. v platnom znení k 01.01.2017.

⁷ Najvyšší súd SR, sp. zn. 5 Obdo 20/2012.

⁸ Gyárfáš, J., Števček, M., a kol. . Zákon o rozhodcovskom konaní. Komentár. Praha: C.H. BECK, 2016, s. 231.

⁹ § 2 ods. 1 Zákona. č. 216/1994 Sb. o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů (ČR).

podrobujú štatútu a rokovaciemu poriadku, ktorého ustanovenia platia aj pre určenie miesta rozhodcovského konania. Zriaďovanie stálych rozhodcovských súdov podlieha právnym predpisom štátu, na ktorého území majú sídlo.

Zákon č. 336/2014 Z. z. nanovo upravil zriadenie stáleho rozhodcovského súdu v § 12, pričom zriaďovateľom stáleho rozhodcovského súdu so sídlom na území Slovenskej republiky môže byť len záujmové združenie právnických osôb, národný športový zväz, Slovenský olympijský výbor, Slovenský paralympijský výbor alebo komora zriadená zákonom. Právnická osoba je povinná na svoje náklady zriadiť a udržiavať stály rozhodcovský súd, ak to ustanovuje osobitný predpis.

Podľa ust. § 54b Prechodných ustanovení k úpravám účinným podľa novely č. 336/2014 Z. z. od 1. januára 2015 ustanovenia tohto zákona sa použijú aj na konania začaté pred 1. januárom 2015. Stály rozhodcovský súd zriadený pred 1. januárom 2015 musí do troch mesiacov po nadobudnutí účinnosti tohto zákona splniť podmienky ustanovené týmto zákonom pre stále rozhodcovské súdy zriadené po 31. decembri 2014. Ak rozhodcovská zmluva odkazuje na stály rozhodcovský súd zriadený podľa doterajších predpisov, ktorého pôvodný zriaďovateľ nespĺňa od 1. januára 2015 podmienky ustanovené týmto zákonom pre zriaďovateľa nového stáleho rozhodcovského súdu a ak sa pôvodný zriaďovateľ stáleho rozhodcovského súdu stane členom iného zriaďovateľa nového stáleho rozhodcovského súdu, aby sa splnili tieto podmienky, platí, že rozhodcovská zmluva odkazuje na nový stály rozhodcovský súd zriadený podľa tohto zákona iným zriaďovateľom. To neplatí, ak sa zmluvné strany rozhodcovskej zmluvy dohodnú po 31. decembri 2014 inak alebo ak niektorá zo strán pred podaním žaloby na nový stály rozhodcovský súd podľa predchádzajúcej vety podá návrh na začatie konania na všeobecnom súde.¹⁰

Zriaďovanie stálych rozhodcovských súdov ešte viac sprísnila Novela č. 125/2016 Z. z., pričom ako zriaďovateľa vypustila záujmové združenia právnických osôb. Vychádzajúc zo spoločnej správa výborov „*prax však ukázala, že vzhľadom na neexistujúci dohľad štátu nad zriaďovateľmi stálych rozhodcovských súdov podľa zákona č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní sa ukázalo, že je nevyhnutné túto reguláciu ešte sprísniť.*“¹¹

Novely č. 336/2014 Z. z. a 125/2016 Z. z. reagovali na značný nárast rozhodcovských súdov, kde predchádzajúca právna úprava umožňovala zriadiť rozhodcovský súd akoukoľvek

¹⁰ Bližšie Csach, K. Intertemporalita novej úpravy rozhodcovského konania. Súkromné právo, 2015, č. 8, s. 16-31.

¹¹ Tamtiež, s. 229.

právnickou osobou, čo malo dopad na množstvo ako aj na kvalitu rozhodcovských rozhodnutí, pričom kvalita nie vždy zodpovedala primeraným štandardom a v niektorých prípadoch došlo k podozreniam z účelového prepojenia medzi určitým stálym rozhodcovským súdom a podnikateľom, ktorý svoje spory opakovane riešil pred daným rozhodcovským súdom. V spojení s (vnímanými, ako aj skutočnými) neduhmi spotrebiteľskej arbitráže tento stav vyvolával nedôveru voči rozhodcovskému konaniu ako takému. Slovenský zákonodarca považoval reguláciu stálych rozhodcovských súdov za dôležitý nástroj verejnej politiky.¹²

Cieľom, ako vyplýva z dôvodovej správy k zákonu č. 336/2014 Z. z. bolo „*obmedziť konflikt záujmov medzi zriaďovateľom a požiadavka na nestranné a spravodlivé riešenie sporov*“. Zároveň sa zákonodarca snažil zamedziť tomu, aby bol stály rozhodcovský súd zriadený za účelom generovania zisku pre svojho zriaďovateľa, čo zrejme mohlo spôsobiť „*absenciu nestrannosti pri rozhodovaní sporov, ktorých účastníkmi sú strany, ktoré generujú podstatnú časť sporovej agendy konkrétneho rozhodcovského súdu.*“¹³

Zákonom č. 125/2016 Z. z. nadobudlo ust. § 12 Zákona č. 244/2002 Z. z. od 01.01.2017 znenie, podľa ktorého „*zriaďovateľom stáleho rozhodcovského súdu so sídlom na území Slovenskej republiky môže byť len národný športový zväz alebo komora zriadená zákonom. Právnická osoba je povinná na svoje náklady zriadiť a udržiavať stály rozhodcovský súd, ak to ustanovuje osobitný predpis.*“

Podľa intertemporálnych ustanovení Zákona č. 125/2016 Z. z., v ust. § 54c „Stály rozhodcovský súd zriadený podľa doterajších predpisov, ktorého zriaďovateľ nespĺňa podmienky ustanovené týmto zákonom pre zriaďovateľa stáleho rozhodcovského súdu, nemôže po 31. decembri 2016 uskutočňovať rozhodcovské konania podľa tohto zákona a vydávať rozhodcovské rozhodnutia. Rozhodcovské konania podľa tohto zákona vedené pred stálym rozhodcovským súdom, ktorého zriaďovateľ po 31. decembri 2016 nespĺňa podmienky podľa právnych predpisov účinných od 1. januára 2017, ktoré začali a v ktorých nebol rozhodcovský rozsudok doručený účastníkom konania pred 1. januárom 2017, sa 31. decembra 2016 zastavujú. Účinky už podaného návrhu na začatie rozhodcovského konania a všetkých ďalších úkonov účastníkov rozhodcovského konania zostávajú zachované, ak účastník konania podá žalobu na súd do troch mesiacov od zastavenia rozhodcovského konania; o výdavkoch rozhodcovského konania, ktoré vznikli účastníkom konania, rozhodne súd podľa pravidiel o trovách konania. Doba rozhodcovského konania, ktoré bolo zastavené

¹² Gyárfáš, J., Števček, M., a kol. . Zákon o rozhodcovskom konaní. Komentár. Praha: C.H. BECK, 2016, s. 225.

¹³ Tamtiež, s. 225.

podľa prvej vety, sa nezapočítava do premlčacej doby podľa osobitného predpisu. Zriaďovateľ je povinný zrušiť stály rozhodcovský súd do troch mesiacov odo dňa, keď podľa tohto zákona nebude môcť uskutočňovať rozhodcovské konania a vydávať rozhodcovské rozhodnutia a súčasne rozhodcovské rozsudky, ktoré stály rozhodcovský súd vydal, nadobudli právoplatnosť bez možnosti podať žalobu o zrušenie rozhodcovského rozsudku. Ustanovenie odseku 2 sa nepoužije, ak žalobca a žalovaný spoločným vyhlásením do zápisnice pred stálym rozhodcovským súdom najneskôr do 31. decembra 2016 vyjadria súhlas, že rozhodcovské konanie bude ďalej podľa pravidiel stáleho rozhodcovského súdu a za podmienok tohto zákona prebiehať ako rozhodcovské konanie vedené pred rozhodcovským súdom zloženým z jedného alebo viacerých rozhodcov. Zmluvné strany nie sú viazané rozhodcovskou zmluvou, ktorá zakladá právomoc stáleho rozhodcovského súdu, ktorého zriaďovateľ nespĺňa podmienky podľa právnych predpisov účinných od 1. januára 2017, ak do 31. decembra 2016 na jej základe nezačalo rozhodcovské konanie alebo ak rozhodcovské konanie bolo zastavené podľa odseku 2. To isté platí, ak ide o postup po zrušení rozhodcovského rozsudku podľa § 43 ods. 2 a stály rozhodcovský súd, ktorý by mal vo veci rozhodovať, bol zrušený.“

Obmedzenia zriaďovania stálych rozhodcovských súdov sa podľa uvedených novelizácií týkajú stálych rozhodcovských súdov zriaďovaných na území Slovenskej republiky. Obmedzenia sa netýka stálych rozhodcovských súdov so sídlom mimo územia Slovenskej republiky. V prípade ak zriaďovateľ nespĺňa podmienky podľa novely zákona č. 125/2016 Z. z. a ak rozhodcovské konanie, podľa tohto zákona, pred takýmto stálym rozhodcovským súdom začalo pred 01.01.2017, ex lege sa 31. decembra zastavuje. Účastník konania má možnosť v lehote troch mesiacov podať žalobu na všeobecný súd, kedy účinky pôvodne podaného návrhu ako aj účinky všetkých ďalších úkonov účastníkov pôvodne vedeného rozhodcovského konania ostávajú zachované. Účastníci môžu zastavenie rozhodcovského konania odvrátiť taktiež spoločným vyhlásením do zápisnice pred stálym rozhodcovským súdom najneskôr do 31. decembra 2016, kde vyjadria súhlas že rozhodcovské konanie bude ďalej podľa pravidiel stáleho rozhodcovského súdu a za podmienok tohto zákona prebiehať ako rozhodcovské konanie vedené pred rozhodcovským súdom zloženým z jedného alebo viacerých rozhodcov; čím *de facto* dochádza k transformácii rozhodcovského konania na rozhodcovské konanie ad hoc (ad hoc arbitráž).

Zriaďovateľ, ktorý nespĺňa nové podmienky pre zriadenie stálych rozhodcovských súdov, je povinný stály rozhodcovský súd zrušiť v zákonom stanovenej trojmesačnej lehote.

Pokiaľ ide o rozhodcovské zmluvy, odkazujúce na stály rozhodcovský súd, ktorého zriaďovateľ podľa novej právnej úpravy nie je kvalifikovaným zriaďovateľom, tieto sa 1. Januára 2017 stávajú neúčinné.¹⁴

O doteraz uvádzaných následkoch novej právnej úpravy (Zákona č. 336/2014 Z. z. ako aj Zákona č. 125/2016 Z. z.) bolo už zmienené v niekoľkých publikovaných odborných prácach, vrátane predchádzajúcich príspevkov autora¹⁵, kde bolo taktiež poukazované na predpokladanú snahu zriaďovateľov stálych rozhodcovských súdov vyhnúť sa následkom novej obmedzujúcej právnej úpravy a to tak, že zriaďovateľ, ktorý nespĺňa podmienky na zriadenie stáleho rozhodcovského súdu, resp. ďalej už nepatrí do okruhu subjektov oprávnených zriaďovať stále rozhodcovské súdy, z dôvodu zrejme sa vyhnúť uvedeným následkom vyplývajúcim z ust. § 54c zákona č. 244/2002 Z.z. o rozhodcovskom konaní, v znení novely č. 125/2016 Z.z., premiestni sídlo stáleho rozhodcovského súdu na územie iného štátu. Ku konaniu zriaďovateľa uskutočneného v záujme predísť likvidačným účinkom novej právnej úpravy na doterajšie stále rozhodcovské súdy, môžeme priradiť taktiež kroky zriaďovateľa smerujúce k zmene statusu samotného zriaďovateľa. Skúsme si preto v krátkosti ďalej uvedené situácie analyzovať a prípadne poukázať aj na vybranú existujúcu judikatúru.

V prípade zmien týkajúcich sa samotného zriaďovateľa, nová právna úprava takéto zmeny nevyklučuje, jedinou podmienkou je, že zriaďovateľ má spĺňať podmienky na zriadenie stáleho rozhodcovského súdu a teda, že sa má jednať o jednu z taxatívne určených subjektov v § 12 zákona. Tak ako je možná a zákonom povolená transformácia u obchodných spoločností, nie je možné potom vylúčiť ani zmenu právnej formy niektorých doterajších zriaďovateľov stálych rozhodcovských súdov na právnu formu, ktorá bude zodpovedať niektorému z vymedzených subjektov v § 12 zákona, samozrejme pokiaľ to zákon nezakazuje. V takomto prípade možno *argumentum a contrario* vyložiť, že zriaďovateľ bude spĺňať podmienky na zriadenie stáleho rozhodcovského súdu aj podľa novej právnej úpravy, a teda že bude naďalej patriť do okruhu subjektov oprávnených zriaďovať stále rozhodcovské súdy.

¹⁴ Tamtiež, s. 683.

¹⁵ Levrinc, M. Základné pojmy rozhodcovského konania vo svetle posledných zmien zákona č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní. In Notitiae Novae Facultatis Iuridicae Universitatis Matthiae Belii Neosolii. Roč. 21 Banská Bystrica : Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela - Belianum, 2017. ISBN 978-80-557-1232-1., s. 229-239.

Pri zmene sídla stáleho rozhodcovského súdu však bude situácia úplne iná. V prvom rade je potrebné vysporiadať sa s pojmom sídlo stáleho rozhodcovského súdu a aký má význam pre samotné rozhodcovské konanie. Zákon o rozhodcovskom konaní sídlo stáleho rozhodcovského súdu bližšie neupravuje. Upravuje však miesto rozhodcovského konania, čo je však diametrálne odlišný pojem. Miesto rozhodcovského konania podriaďuje rozhodcovské konanie pod právny poriadok určitého štátu, ktoré si dohodnú účastníci rozhodcovského konania, prípadne ktoré v prípade absencie takejto dohody určil rozhodcovský súd. Podľa miesta rozhodcovského konania môžeme určiť, či sa jedná o domáce (slovenské) rozhodcovské rozhodnutie, alebo v prípade ak je v zahraničí, či sa jedná o zahraničné rozhodcovské rozhodnutie. Miesto rozhodcovského konania ovplyvňuje rovnako právomoc súdov štátu v mieste rozhodcovského konania na rozhodovanie otázok spadajúcich do kompetencie všeobecných (štátnych) súdov v rozhodcovskom konaní.¹⁶ Právny poriadok platný v mieste rozhodcovského konania stanovuje požiadavky aj na ustanovenie rozhodcu alebo náležitosti rozhodcovskej zmluvy. Ide teda o miesto, kde má rozhodcovské konanie svoj právny domicil. Nemusí byť nevyhnutne rovnaké ako miesto konania ústnych pojednávaní, či miesto vykonávania jednotlivých úkonov.¹⁷ Naopak sídlo stáleho rozhodcovského súdu zákon nepriamo upravuje jedine v ust. § 12 ods.1, kde je vymedzené kto môže byť zriaďovateľom stáleho rozhodcovského súdu so sídlom na území Slovenskej republiky. Zákon nijako nerieši situáciu prípadnej zmeny sídla stáleho rozhodcovského súdu. Pri posudzovaní partiálnych otázok spojených s rozhodcovským konaním, t. zn. napríklad aj oprávnenie rozhodcovského súdu rozhodovať spory v rozhodcovskom konaní, je významné skúmať povahu zriaďovateľa stáleho rozhodcovského súdu, ktorý zriadil stály rozhodcovský súd so sídlom na území Slovenskej republiky. Pokiaľ zriaďovateľ zákonné podmienky nespĺňa a teda nepatrí ďalej medzi taxatívne zákonom vymedzené subjekty oprávnené zriaďiť stály rozhodcovský súd, podľa ust. § 54c zákona je povinný zrušiť stály rozhodcovský súd do troch mesiacov odo dňa, keď podľa tohto zákona nebude môcť uskutočňovať rozhodcovské konania a vydávať rozhodcovské rozhodnutia. Na povinnosť zriaďovateľa zrušiť stály rozhodcovský súd nemá vplyv ani prípadná zmena sídla stáleho rozhodcovského súdu, resp. zákon nespája so zmenou sídla stáleho rozhodcovského súdu odvrátenie likvidačných účinkov na stály rozhodcovský súd podľa cit. ust. 54c zákona.

¹⁶ Napr. právomoci pri vzniku a zániku funkcie rozhodcov, alebo napr. právomoc rozhodovať o zrušení rozhodcovského rozsudku.

¹⁷ Lacko, P., Hrušovský, M. Zákon o rozhodcovskom konaní. Praktický komentár. Bratislava: Wolters Kluwer SR s.r.o., 2020, s. 111.

S otázkou vplyvu zmeny sídla stáleho rozhodcovského súdu na prebiehajúce rozhodcovské konanie, s ohľadom aj na ust. § 54c zákona, sa zaoberal aj Okresný súd Banská Bystrica, pričom dospel k nasledovným záverom:

Podľa dostupných informácií na stránke Ministerstva spravodlivosti SR, ešte pred vydaním Rozhodcovského rozsudku, bola vyznačená zmena sídla stáleho rozhodcovského súdu. Takto označený súd nie je totožný so súdom, ktorý mal mať založenú právomoc podľa rozhodcovskej doložky obsiahnutej v Zmluve o poskytovaní služieb. Právomoc podľa tejto doložky mala byť založená výlučne pre súd identifikovaný ako stály rozhodcovský súd, ktorý mal rozhodovať v súlade s jeho pravidlami a poriadkami uverejnenými v Obchodnom vestníku. Premiestnenie sídla rozhodcovského súdu zrejme s cieľom vyhnúť sa zastaveniu prebiehajúcich rozhodcovských konaní, teda právnym účinkom podľa ust. § 54c ods. 2 ZoRK, je potrebné hodnotiť ako obchádzanie zákona a ani zmenou sídla rozhodcovského súdu sa neodvrátia účinky zastavenia prebiehajúceho rozhodcovského konania. V dôsledku inštitucionálnych zmien na strane rozhodcovského súdu (tieto zmeny sa navonok prejavili vyššie uvedenou zmenou sídla spojenou so zmenou samotnej právnej identity súdu) ako aj v dôsledku zákonných zmien podľa zákona o rozhodcovskom konaní (§ 54c ods. 2) sa rozhodcovská doložka v zmysle Zmluvy o poskytovaní služieb stala neaplikovateľnou a jej účinky definitívne zanikli najneskôr dňom 31.12.2016. Ak v spojení so zmenou sídla rozhodcovského súdu došlo k založeniu nového rozhodcovského súdu, tento nemal danú právomoc na vydanie rozhodcovského rozsudku zaväzujúceho Povinného, nakoľko tu absentuje dohoda strán o založení jeho právomoci. Ak zmenou sídla nedošlo k založeniu nového súdu, potom sa aj po takejto formálnej zmene sídla musí na rozhodcovský súd vzťahovať ZoRK, ktorý je pre všetky stále rozhodcovské súdy predpisom statusovým, teda vzťahuje sa na nich aj po akejkolvek zmene sídla. Z uvedeného vyplýva, že v spojení so zmenou sídla stáleho rozhodcovského súdu došlo buď k zániku inštitucionálnej arbitráže oprávnenej rozhodovať spor podľa uzatvorenej rozhodcovskej doložky, alebo aj po zmene jeho sídla sa na neho vzťahoval ZoRK ako statusový predpis podľa ktorého bol tento súd založený, následkom čoho sa všetky rozhodcovské konania neskončené k 31.12.2016 ex lege zastavili. Opísané skutočnosti majú za následok, že na Rozhodcovský rozsudok je potrebné pozeráť ako na právny paakt, ktorý nemôže tvoriť spôsobilý exekučný titul v exekučnom konaní. K obdobným záverom dospel aj Najvyšší súd SR v Uznesení sp. zn. 15XECdo/21/2016 zo dňa 30.06.2016, keď rozhodcovský rozsudok vydaný na základe

právomoci vyvodenej z neplatnej rozhodcovskej zmluvy považoval za právny paakt nespôsobilý byť exekučným titulom. Rovnaké následky aké Najvyšší súd SR v tomto prípade spojil s neplatnou rozhodcovskou zmluvou sú nevyhnutne spojené aj s konaním súdu bez existujúcej rozhodcovskej zmluvy alebo s vydávaním rozhodnutí po zastavení rozhodcovského konania.¹⁸

K uvedenému je potrebné dodať, že pri skúmaní možnosti premiestniť sídlo stáleho rozhodcovského súdu a skúmaní právnych následkov takéhoto konania je významné posudzovať otázku statusu stáleho rozhodcovského súdu. Pojmy „rozhodcovský súd“ a „stály rozhodcovský súd“ sa často zamieňajú. Nejde však o synonymá. Rozhodcovský súd tvorí jeden rozhodca alebo viacerí rozhodcovia, ktorí konkrétny spor rozhodujú. Stály rozhodcovský súd je entita (bez právnej subjektivity), ktorá rozhodcovskému súdu pomáha pri zabezpečovaní chodu rozhodcovského konania a ktorá rozhoduje o vybraných otázkach týkajúcich sa ustanovenia rozhodcov a námietkach voči rozhodcom.¹⁹ Nakoľko stály rozhodcovský súd nemá právnu subjektivitu je ťažko si potom predstaviť jeho pôsobenie bez vzťahu ku konkrétnemu zriaďovateľovi, na ktorého bez akýchkoľvek výnimiek dopadá povinnosť zrušiť stály rozhodcovský súd pokiaľ zriaďovateľ ďalej nespĺňa podmienky ustanovené zákonom. Zmena sídla stáleho rozhodcovského súdu, ktorý nemá právnu subjektivitu je sama o sebe nepredstaviteľná. Ako z doteraz uvedeného vyplýva, ani takáto prípadná zmena sídla by nemala žiaden vplyv na likvidačné povinnosti zriaďovateľa vo vzťahu k stálemu rozhodcovskému súdu v zmysle zákona č. 125/2016 Z. z., a to aj bez ohľadu na či by sa rozhodcovské konanie uskutočňovalo mimo územia SR.

Záver

Prijatím noviel zákona o rozhodcovskom konaní č. 336/2014 Z. z. a č. 125/2016 Z. z. sa významne zmenila možnosť zriaďovať stále rozhodcovské súdy, a to v prospech vybraného úzkeho okruhu možných zriaďovateľov so snahou nielen obmedziť konflikt záujmov medzi zriaďovateľom a požiadavkou na nestranné a spravodlivé riešenie sporov, ale určite aj so snahou profesionalizovať inštitucionalizovanú arbitráž (inštitucionalizované rozhodcovské

¹⁸ Uznesenie Okresného súdu Banská Bystrica sp. zn. 56Ek/1982/2019 zo dňa 26.02.2020.

¹⁹ Lacko, P., Hrušovský, M. Zákon o rozhodcovskom konaní. Praktický komentár. Bratislava: Wolters Kluwer SR s.r.o., 2020, s. 61.

konanie). Existujúci dovtedajší počet skoro 200 zriadených stálych rozhodcovských súdov nedával dostatočné záruky na napĺňanie uvedených cieľov, čo často naznačovala aj samotná prax. So zmenou novej likvidačnej právnej úpravy pre väčšinu stálych rozhodcovských súdov, pred nastúpením jej účinkov, bolo možné prirodzene zo strany zriaďovateľov očakávať kroky, ktorými by predišli zrušeniu stálych rozhodcovských súdov, zastaveniu ich činnosti, zastaveniu rozhodcovských konaní a zároveň ktorými by predišli neúčinnosti rozhodcovských zmlúv odkazujúcich na stály rozhodcovský súd, ktorého zriaďovateľ podľa novej právnej úpravy nie je ďalej kvalifikovaným zriaďovateľom. Pri nastolení otázky, či by uvedeným likvidačným účinkom bolo možné predísť vykonaním zmien na strane zriaďovateľa, resp. vykonaním zmien sídla stáleho rozhodcovského súdu by bolo preto potrebné pri zmene sídla stáleho rozhodcovského súdu odpovedať negatívne. Navyiac pôvodná rozhodcovská zmluva ani nepočítala so zmenou sídla stáleho rozhodcovského súdu, ktorý bol zriadený na území Slovenskej republiky podľa slovenského zákona o rozhodcovskom konaní a ani v cit. ust. § 54c takýto postup nie je právne aprobovaný. V súvislosti so zmenou samotného zriaďovateľa stáleho rozhodcovského súdu, pokiaľ tento bude po vykonanej zmene ďalej spĺňať statusové kvalifikačné podmienky na zriaďovateľa podľa novej právnej úpravy a takáto zmena bude vykonaná zákonom aprobovaným spôsobom, bude odpoveď na nastolenú otázku zrejme pozitívna.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Monografie, periodiká a zborníky:

CSACH, K. Intertemporalita novej úpravy rozhodcovského konania. *Súkromné právo*, 2015, č. 8.

GYÁRFÁŠ, J., ŠTEVČEK, M., a kol. . Zákon o rozhodcovskom konaní. Komentár. Praha: C.H. BECK, 2016.

LACKO, P., HRUŠOVSKÝ, M. Zákon o rozhodcovskom konaní. Praktický komentár. Bratislava: Wolters Kluwer SR s.r.o., 2020.

LEVRINC, M. Základné pojmy rozhodcovského konania vo svetle posledných zmien zákona č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní. In *Notitiae Novae Facultatis Iuridicae*

Universitatis Matthiae Belii Neosolii. Roč. 21 Banská Bystrica : Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela - Belianum, 2017.

LYSINA, P., ĎURIŠ, M., HAŤAPKA, M. a kol. Medzinárodné právo súkromné. 2. Vydanie. Bratislava: C. H. BECK, 2016.

ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S., BARICOVÁ, J., MESIARKINOVÁ, S., BAJÁNKOVÁ, J., TOMAŠOVIČ, M., a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha: C.H. BECK, 2016.

Právne predpisy:

Zákon č. 125/2016 Z.z. o niektorých opatreniach súvisiacich s prijatím Civilného sporového poriadku, Civilného mimosporového poriadku a Správneho súdneho poriadku a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Zákon č. 244/2002 Z.z. o rozhodcovskom konaní.

Zákon č. 336/2014 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 244/2002 Z.z. o rozhodcovskom konaní v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení zákona č. 371/2004 Z.z. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky a o zmene zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov.

Zákona č. 216/1994 Sb. o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů (ČR).

Rozhodnutia súdov:

Ústavný súd ČR, Pl. ÚS 37/98.

Uznesenie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 5 Obdo 20/2012 zo dňa 17.05.2012.

Uznesenie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 15XECdo/21/2016 zo dňa 30.06.2016.

Uznesenie Okresného súdu Banská Bystrica sp. zn. 56Ek/1982/2019 zo dňa 26.02.2020.

Uznesenie Ústavného súdu SR Plz. ÚS 5/2015 zo dňa 18.11.2015.